

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย "การใช้สื่อมวลชนสร้างชื่อเสียงของนักการเมือง" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบคุณภาพในการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข่าว, การสัมภาษณ์นักการเมือง ที่มงาน ตลอดจนสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องอย่างเจาะลึก และการร่วมสังเกตการณ์ในเหตุการณ์ที่นักการเมืองติดต่อกับสื่อมวลชน เช่น การแถลงข่าว การลงพื้นที่ ฯลฯ เพื่อหาคำตอบถึงกระบวนการที่นักการเมืองใช้สื่อมวลชนสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง ผู้วิจัยได้หยิบยกนักการเมือง 2 ท่าน คือ นางปวีณา หงสกุล และดร.พิจิตต รัตตกุล ขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา และใช้ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องมากำหนดทิศทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับสื่อมวลชน
2. แนวคิดเรื่องการสร้างควมมีชื่อเสียง

ผลการศึกษาพบองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการสร้างชื่อเสียงของนักการเมือง 3 ประการ ดังนี้

1. ภูมิหลังของนักการเมือง

ผู้วิจัยพบว่า ภูมิหลังของนักการเมืองที่มีส่วนในการสร้างชื่อเสียงให้กับนักการเมืองนั้นจะต้องมีความโดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง คือ

1.1 ครอบครัว ผู้วิจัยพบว่า ครอบครัวของนักการเมืองจะต้องอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ไม่จำเป็นต้องโดดเด่น หรือต่ำด้อยจนเกินไปจนเป็นที่น่าสังเกต แต่หากครอบครัวของนักการเมืองเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว นักการเมืองสามารถใช้จุดเด่นนี้สร้างชื่อเสียงให้กับตนเองได้ในช่วงแรก ๆ บนเส้นทางการเมืองที่ตนเองยังไม่มีผลงานปรากฏ เช่นเดียวกับที่ Daniel J. Boorstin กล่าวไว้ใน The Image : A Guide to Pseudo-Events in America ว่า ชาติกำเนิดเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนเรามีชื่อเสียงขึ้นมาได้ ดังนั้นจะเห็นว่า นางปวีณาเคยใช้ภูมิหลังของตนเองเป็นจุดขายในการดึงดูดให้สื่อมวลชนมานำเสนอชื่อเสียงให้กับตนเอง ขณะที่ปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากนัก ทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ จากการเป็นน้องสาวอดีตนางงาม

จักรวาล ไปมีจุดขายใหม่ที่มีความโดดเด่นมากกว่าเดิมในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิ์ ซึ่งสร้างชื่อเสียงให้กับเธอเป็นอย่างมาก จนกระทั่งได้รับสมญานามว่า แม่พระและส.ส.หญิงเหล็ก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักการเมืองบางท่าน แม้ว่าจะอยู่ในครอบครัวที่มีชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไปอยู่แล้ว แต่การยึดติดภาพลักษณ์ของครอบครัวมากเกินไป ก็อาจจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาชื่อเสียงของนักการเมืองได้เช่นกัน

1.2 การศึกษา เป็นภูมิหลังที่สังคมไทยในปัจจุบันใช้เป็นมาตรฐานในการวัดคุณภาพของบุคลากร รวมทั้งสามารถแข่งขันได้ถึงความสนใจ และความเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งนักการเมืองนำมาใช้สร้างชื่อเสียงให้กับตนเองได้ ส่วนระดับการศึกษาของนักการเมืองที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน คือ ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ดร.พิจิตต ไม่ได้ใช้การศึกษาเป็นจุดเด่นในการสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองโดยตรง แม้ว่าเขาจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาโดดเด่น โดยจบการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่ว่าภูมิหลังในด้านนี้ก็เอื้อประโยชน์ให้กับจุดขายของเขามาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วงการเมืองจนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจากพื้นฐานความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ไปกันได้ด้วยดีกับงานทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นจุดขายของดร.พิจิตต

1.3 ผลงานก่อนเข้าสู่การเมือง ก่อนเข้าสู่วงการเมือง นักการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่ทำงานในแวดวงที่สังคมให้การยอมรับ และไม่มีประวัติของการทุจริตในการทำหน้าที่มาก่อน ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยพบว่า สื่อมวลชนมักจะขุดคุ้ย และวิพากษ์วิจารณ์บุคคลที่อยู่ หรือเคยอยู่ในแวดวงที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น แวดวงการพนัน สิ่งเสพติด ตลอดจนอบายมุขประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่วันแรกที่มีกระแสข่าวออกมาว่า บุคคลผู้นั้นจะเข้ามาสู่แวดวงการเมือง ทั้งนี้ เพราะเกรงว่าจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่คนในสังคม รวมทั้งเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริต

ก่อนเข้าสู่การเมือง นางปวีณาเคยผ่านประสบการณ์การทำงานกับธนาคารพาณิชย์ และธุรกิจการโรงแรมมาก่อน ส่วนดร.พิจิตตเคยเป็นอาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งต่างได้รับการยอมรับว่า เป็นอาชีพที่มีเกียรติในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ดร.พิจิตตที่หน้าที่การงานในอดีตมีส่วนสัมพันธ์กับงานด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นจุดขายของเขาในปัจจุบัน จึงน่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนประการหนึ่งที่ทำให้เขามีภาพลักษณ์ของการเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงต้น ๆ ของการรณรงค์เพื่อลดควันพิษ

1.4 พัฒนาการทางการเมือง ผู้วิจัยพบว่า นักการเมืองจะต้องไม่มีประวัติต่างพร้อยในเรื่องของการทุจริต ซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในสังคมไทย ในอดีตที่ผ่านมานักการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตจะถูกสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจนเกิดเป็นเรื่องฉาวโฉ่ และเกิดชื่อเสียงเชิงลบต่อตัวนักการเมืองท่านนั้นเป็นอย่างมาก จนยากที่จะทำการแก้ไขเพื่อเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น ดังนั้นจะเห็นว่า ในช่วงกลางปี 2541 ที่มีกระแสข่าวการทุจริตโครงการประมูลกำจัดขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร เพราะบริษัทที่ชนะการประมูลเป็นญาติของดร.พิจิตต ดังนั้นดร.พิจิตตจึงตัดสินใจยกเลิกโครงการดังกล่าวทันที เพื่อแสดงความจริงใจว่า ไม่มีการทุจริตเกิดขึ้น แต่เป็นเรื่องของการเมืองที่นักการเมืองฝ่ายตรงข้ามปล่อยข่าวทำลายชื่อเสียงของเขา (ดูรายละเอียดหน้า 76)

ในทางกลับกันนักการเมืองจึงต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่โดยสุจริต และดำเนินการทางการเมืองในลักษณะที่มีความชอบธรรม และโปร่งใส มีจุดยืนในการที่จะทำหน้าที่เพื่อประชาชนส่วนรวมมากกว่าพรรคพวกของตน ไม่เล่นการเมืองมากเกินไป เช่น ไม่ใส่ร้ายป้ายสี หรือโจมตีนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามโดยไม่มีเหตุผลอันควร

นอกจากนี้ ทั้งนางปวีณา และดร.พิจิตตต่างมีเส้นทางการเติบโตทางการเมืองตรงกับความสนใจ และจุดขายของตนเอง กล่าวคือ นางปวีณาได้รับมอบหมายให้ดูแลงานเกี่ยวกับเด็กและสตรีมาตั้งแต่การเป็นส.ส.สมัยแรกปี 2531 และกิจกรรมนั้นได้ดำเนินมาถึงปัจจุบันที่เธอทำงานช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิ์ โดยจัดตั้งมูลนิธิขึ้นมาทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ ขณะที่ดร.พิจิตตมีประสบการณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นจุดขายในปัจจุบัน โดยเริ่มจากการรับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเป็นคนแรกของตำแหน่งนี้ และได้ทำการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องควันพิษมาอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ไม่มีตำแหน่งทางการเมือง จนกระทั่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ว่าฯ ก.ท.ม.ก็ยังคงดำเนินการอยู่ พัฒนาการเหล่านี้ล้วนมีส่วนสนับสนุนให้จุดขายของนักการเมืองทั้ง 2 ท่าน เข้มแข็ง และได้รับการยอมรับมากขึ้นตามระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น

1.5 บุคลิกภาพ จากการศึกษาพบว่า นักการเมืองต้องให้ความร่วมมือกับ สื่อมวลชนเป็นอย่างดีในด้านงานข่าว โดยแสดงความเป็นมิตร พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นและ ให้ความร่วมมือในการทำงานกับสื่อมวลชนตลอดเวลา หากนักการเมืองมีคุณสมบัติดังกล่าว ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนเข้าถึงแหล่งข่าวนักการเมืองได้ง่าย และมีผลทำให้ชื่อเสียงของ นักการเมืองปรากฏขึ้นได้บ่อยครั้ง ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้สื่อมวลชนหลายท่านได้ระบุว่า แม้ว่า นางปวีณา และดร.พิจิตตจะมีตำแหน่งระดับสูงทางการเมือง แต่ก็ยังปฏิบัติตัวกับสื่อมวลชนด้วยความสนิทสนม ไม่ถือตัว ทำตามคำแนะนำและการร้องขอของสื่อมวลชน เช่น เพื่อให้ภาพข่าวมี องค์ประกอบที่สมบูรณ์ สื่อมวลชนจึงแนะนำให้นักการเมืองทั้ง 2 ท่าน ทำท่าทางต่าง ๆ ให้เข้ากับ เหตุการณ์ในขณะนั้น ซึ่งได้รับการตอบสนองที่ดี สิ่งเหล่านี้นอกจากจะทำให้สื่อมวลชนได้ข่าว และ ภาพข่าวตามที่ต้องการแล้ว นักการเมืองก็จะได้รับชื่อเสียงเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ส่วนบุคลิกภาพที่แสดงถึงภาพลักษณ์เชิงบวกของนักการเมืองที่สื่อมวลชนนำเสนอ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ คือ การเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ ดีติดดิน พูดจาอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวดหรือก้าวร้าว รวมทั้งไม่กล่าวให้ร้ายผู้อื่น (ต่อหน้าสื่อมวลชน) ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ นักการเมืองสร้างขึ้นได้ นอกจากนี้ นักการเมืองยังจะต้องแสดงออกถึงความสม่ำเสมอ และมี จุดยืนเป็นของตนเอง ไม่ผูกติดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งจนยากที่จะเปลี่ยนแปลง ตลอดจนมี ลักษณะของการเป็นผู้รู้แต่ไม่ชอบโอ้อวด ดังจะเห็นว่า ทั้งนางปวีณา และดร.พิจิตตต่างแสดงออก ซึ่งลักษณะดังกล่าว เขาจึงมีชื่อเสียงปรากฏออกมาอย่างสม่ำเสมอ

2. การทำกิจกรรมของนักการเมือง

นักการเมืองสามารถใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสร้างชื่อเสียงให้ตนเองเป็นคนดังได้เพียง ชั่วข้ามคืน แต่เนื่องจากชื่อเสียงที่เกิดขึ้นเป็นชื่อเสียงที่เกิดขึ้นง่าย และเสื่อมลงง่ายเช่นกัน ไม่มี ความเป็นอมตะเหมือนกับการเป็นวีรบุรุษ หรือวีรสตรีในอดีต นักการเมืองจึงพยายามทำกิจกรรม เพื่อที่จะได้มีผลงานปรากฏออกมาอย่างสม่ำเสมอ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้สื่อมวลชนเห็นว่า ตนเองเป็นวีรบุรุษจากการทำกิจกรรมนั้น ๆ

2.1 กิจกรรมจุดขาย ผู้วิจัยพบว่า นอกจากกิจกรรมที่นักการเมืองทำตามปกติ ทั้งในด้านการเมือง งานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือหน้าที่ อื่น ๆ ที่ต้องทำให้ดี แสดงถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองแล้ว นักการเมืองยังต้องสร้าง กิจกรรมสาธารณประโยชน์ขึ้นมาเป็นจุดขายของตนเอง และนำเสนอกิจกรรมนั้นด้วยรูปแบบที่

น่าสนใจ และมีความต่อเนื่อง ความบ่อยครั้งที่เกิดขึ้นของการทำกิจกรรม และการนำเสนองานของสื่อมวลชน จะทำให้นักการเมืองมีภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม และเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งมีผลให้สื่อมวลชนต้องติดตามนำเสนอชื่อเสียงให้เมื่อมีความเคลื่อนไหว หรือมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญนั้นเกิดขึ้น ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า กิจกรรมที่ทำนั้นจะต้องเป็นการแก้ไขปัญหาลงตัวกับจังหวัดเวลา และความต้องการของสังคม ตลอดจนควรจะมี ความแตกต่างจากกิจกรรมที่นักการเมืองท่านอื่นทำอยู่ก่อนแล้ว

จุดขายของนางปวีณาเกิดขึ้นจากความสนใจส่วนตัว ประกอบกับตลอดระยะเวลาตั้งแต่เข้าสู่เส้นทางการเมืองเธอมักจะได้รับมอบหมายให้ทำงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี ตามที่ พัทธนี เขยจรรรยา เคยทำการวิจัยแล้วพบว่า ส.ส.หญิงที่มีบทบาททางการเมืองจะมีความโดดเด่นในเรื่องของสตรีและเด็ก เธอจึงต้องการทำงานด้านนี้อย่างต่อเนื่อง และแม้ว่าดูผิวเผินแล้ว จุดขายที่ทำจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรีเช่นเดียวกับนักการเมืองหญิงท่านอื่น แต่เมื่อเปรียบเทียบกันในรายละเอียดแล้วกลับมีความแตกต่าง เพราะจุดขายที่นางปวีณาทำ มักเกี่ยวข้องกับคดีความ เช่น การสอบสวนหญิงสาวไปค้าประเวณี , พ่อข่มขืนลูกของตัวเอง ซึ่งมีความสะท้อนอารมณ์ และ หิวหวามมากกว่านักการเมืองหญิงท่านอื่นที่มักทำกิจกรรมในรูปแบบของการให้การสงเคราะห์ ด้วยการบริจาคเงิน และสิ่งของเครื่องใช้เท่านั้น

ส่วนจุดขายของดร.พิจิตตเกิดขึ้นจากจังหวัดเวลา และสถานการณ์ที่ประจวบเหมาะกับการทำกิจกรรม กล่าวคือ ก่อนหน้าที่ดร.พิจิตตจะมีตำแหน่งทางการเมืองในฐานะผู้ว่าฯก.ท.ม. เขาได้จัดตั้งมูลนิธิป้องกันควันพิษฯ เพื่อรณรงค์ลดควันพิษอย่างต่อเนื่อง แต่ชื่อเสียงของเขายังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จนกระทั่งต้นปี 2538 องค์การสหประชาชาติประกาศว่า กรุงเทพฯเป็นเมืองที่มี ควันพิษสูงมากกว่าระดับมาตรฐานถึง 3 เท่า และเลวร้ายเป็นอันดับ 1 ของโลก สื่อมวลชนกำหนดวาระนี้เป็นข่าวสำคัญ และสร้างชื่อเสียงให้กับดร.พิจิตตในฐานะของผู้เชี่ยวชาญด้านควันพิษและ สิ่งแวดล้อม จุดขายของดร.พิจิตตจึงเป็นที่ยอมรับตั้งแต่นั้นมา และถึงแม้ว่าปัจจุบันเขาจะมี ตำแหน่งทางการเมืองในฐานะผู้ว่าฯก.ท.ม. เขาก็ยังคงให้ความสำคัญกับกิจกรรมดังกล่าว โดยพยายามโยงกิจกรรมเหล่านั้นเข้ากับการทำหน้าที่ผู้ว่าฯก.ท.ม. ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบส่วนหนึ่ง เกี่ยวข้องกับการสิ่งแวดล้อมในเมืองอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ในที่สุดแล้วกิจกรรมจุดขายนี้อาจจะกลายเป็นกรอบจำกัดของ การทำหน้าที่นักการเมืองที่สื่อมวลชนหยิบยกขึ้นมาโจมตีได้ในกรณีที่นักการเมืองได้รับตำแหน่ง ทางการเมือง แต่งานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ไม่เกี่ยวข้องกับจุดขาย ขณะที่นักการเมือง

กลับยังคงให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมจุดขายอยู่เสมอ เช่นเดิม จึงไม่มีผลงานในหน้าที่ปรากฏ เช่น หากนางปวีณายังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานนางอยู่ ก็จะสามารถทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรีได้ต่อไป แต่เนื่องจากตำแหน่งทางการเมืองมีวาระในการทำงานจำกัด นางปวีณาจึงได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งกำกับดูแลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในช่วงแรกนางปวีณายังไม่ปรับตัวไม่ได้ จึงยังมุ่งเน้นทำงานช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิหรืออยู่อย่างต้อเนื่อง สื่อมวลชนจึงวิพากษ์วิจารณ์ และตั้งสมญานามว่า "แม่พระมิตโบลท์" นางปวีณาจึงแก้ไขสถานการณ์โดยโยกกิจกรรมจุดขายเข้ากับงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อลดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชน

2.2 ทีมงาน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม และทำให้กิจกรรมนั้นเกิดขึ้นในช่วงที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา สถานการณ์ และสถานที่ นักการเมืองจึงต้องจัดตั้งทีมงานขึ้นมารองรับภารกิจของตนเอง จากการวิจัยพบว่า ทีมงานเป็นกลไกสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้กับนักการเมือง บางครั้งชื่อเสียงของนักการเมืองเกิดขึ้นจากการเป็นนักแสดง หรือผู้ให้การสนับสนุนการทำงานของทีมงานเท่านั้น เพราะทีมงานจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การวางแผนจนกระทั่งจบสิ้นกระบวนการ จากนั้นจึงแจ้งให้นักการเมืองทราบเพื่อทำการแถลงข่าว หรือติดต่อให้สื่อมวลชนทราบเท่านั้น

ทั้งนางปวีณา และดร.พิจิตตต่างมีทีมงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน รองรับการสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง โดยทำกิจกรรมและเผยแพร่ผลงานอย่างเป็นระบบ ผลงานจึงออกมาดี และมีความต่อเนื่อง จนกระทั่งสื่อมวลชนให้การยอมรับว่า นักการเมืองทั้ง 2 ท่านทำงานจริงจัง และพร้อมที่จะนำเสนอชื่อเสียงให้ รวมทั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจุดขายเหล่านั้นก็จะนึกถึงและโยกเหตุการณ์นั้นเข้ากับชื่อเสียงของนางปวีณา และดร.พิจิตตในฐานะของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านด้วย

สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งที่ผู้วิจัยพบ คือ ทีมของทีมงาน ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับการทำงานด้านจุดขาย ทั้งของนางปวีณา และดร.พิจิตต ต่างอยู่ในรูปของมูลนิธิ ซึ่งทีมงานประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับจุดขายนั้น ๆ โดยตรงอยู่แล้ว และสื่อมวลชนที่ต่างเข้ามาทำงานร่วมกันในฐานะอาสาสมัคร โดยมีความสัมพันธ์โยงใยในลักษณะของการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันดังนี้

นางปวีณาจัดตั้งชุดเฉพาะกิจขึ้นมาดูแลกิจกรรมการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิซึ่งเป็นจุดขายของเธอ ทีมงานดังกล่าวเกิดขึ้นจากรวมตัวของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประกอบด้วยกรมประชาสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิโดยตรงอยู่แล้ว จึงสามารถให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายได้ทันทีที่ได้รับแจ้งว่า มีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น นอกจากนี้ ทีมงานยังประกอบด้วยผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ นางปวีณาจึงสามารถเผยแพร่การทำกิจกรรมนั้นได้ทันที (ดูรายละเอียดหน้า 121 และ 159) ทั้งยังมีผลทำให้สื่อมวลชนอื่น ๆ ต้องมาติดตามนำเสนอกิจกรรมเดียวกันนี้อีกด้วย เพราะหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ชื่อฉบับเป็นยักษ์ใหญ่ของวงการสื่อมวลชนที่หากมีการขยับตัวเพื่อรายงานข่าวสารในเรื่องใดแล้ว สื่อมวลชนอื่น ๆ ก็จำเป็นต้องขยับตัวตามเพื่อป้องกันการตกข่าว

ปัจจุบันนางปวีณาได้ปรับเปลี่ยนฐานะของชุดเฉพาะกิจให้อยู่ในรูปของมูลนิธิช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะจะทำให้มีเงินบริจาคเข้ามาสนับสนุนการทำงานมากขึ้น ขณะเดียวกันก็สามารถสร้างความต่อเนื่องในการทำงาน ไม่ว่าในช่วงนั้น ๆ นางปวีณาจะมีฐานะทางการเมืองหรือไม่ และเป็นนักการเมืองฝ่ายค้าน หรือฝ่ายรัฐบาล รวมทั้งสามารถลดข้อครหาในการใช้สื่อมวลชนเป็นที่มาลงได้อีกด้วย ส่วนอาสาสมัครที่เป็นทีมงานนั้นต่างมีความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน กล่าวคือ ตัวนางปวีณาได้รับชื่อเสียงจากผลงานที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และสื่อมวลชนได้รับประโยชน์ที่อาจจะไม่ใช่ตัวเงิน แต่เป็นข่าวพิเศษ มีโอกาสเติบโต หรือได้รับรางวัลในสายงาน และที่สำคัญ คือ ผลงานที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาครัฐหันมาแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างจริงจังมากขึ้น

ส่วนดร. พิจิตตก่อตั้งมูลนิธิป้องกันคว้นพิษขึ้นโดยรวบรวมผู้มีความรู้ และผู้สนใจในงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาทำงานร่วมกับตัวเขา ซึ่งมีประสบการณ์การศึกษา และการทำงานทางด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด เพื่อทำการรณรงค์เพื่อลดคว้นพิษ นอกจากนี้ เมื่อมูลนิธิป้องกันคว้นพิษทำโครงการรณรงค์ใด ๆ ก็มักจะประสานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมควบคุมมลพิษ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานด้วย ส่วนงานด้านการประชาสัมพันธ์ ดร. พิจิตตได้จัดตั้งทีมงานอดีตสื่อมวลชนขึ้นมาดูแลโดยตรง (ดูรายละเอียดหน้า 124 และ 170) เพื่ออาศัยสายสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชนในปัจจุบันเอื้อประโยชน์ในการสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองและองค์กร ในช่วงนั้นดร. พิจิตตใช้งบประมาณจากมูลนิธิป้องกันคว้นพิษ ในการรณรงค์โครงการและดูแลสื่อมวลชน แต่หลังจากมีตำแหน่งทางการเมืองแล้วได้ใช้งบประมาณของก.ท.ม. เช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายในการดูแลสื่อมวลชนจากบัญชีเลี้ยงรับรองของผู้ว่าฯก.ท.ม.

3. ระดับความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับสื่อมวลชน

ผู้วิจัยพบว่า นักการเมืองต้องลดความขัดแย้ง และสลายความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสื่อมวลชนลง ขณะเดียวกันก็สร้างความสัมพันธ์แบบเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยแสดงให้เห็นว่า นักการเมืองเข้าใจบทบาท และการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน รวมทั้งพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของสื่อมวลชนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในหน้าที่ หรือเรื่องส่วนตัว ในทางกลับกันนักการเมืองเองก็ต้องการความช่วยเหลือจากสื่อมวลชน ทั้งในด้านของความคิดเห็น และความร่วมมือในการสร้างชื่อเสียงและเผยแพร่ข่าวสาร การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวทำให้นางปวีณา และดร.พิจิตต์ได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์นั้น ดังจะเห็นได้จากการที่บ่อยครั้งสื่อมวลชนได้เป็นผู้สร้างชื่อเสียงให้กับนักการเมืองโดยตรงด้วยการให้ข้อมูล คติกิจกรรม ดำเนินการ รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารนั้น ทั้งในฐานะของสื่อมวลชนพันธมิตร และทีมงานของนักการเมือง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า แม้ว่าโดยภาพรวมแล้วนักการเมืองจะแสดงให้เห็นว่า เขาเป็นคนที่ไม่เลือกปฏิบัติกับสื่อมวลชนคนหนึ่งคนใดเป็นพิเศษ และพร้อมที่จะสนิทสนม และเป็นมิตรกับทุกคน แต่โดยความเป็นจริงแล้วนักการเมืองกลับมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับสื่อมวลชนขนาดใหญ่ จึงทำให้เขามีชื่อเสียงปรากฏในสื่อมวลชนนั้นอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชิ้นนี้ยังได้ข้อสรุปว่า แม้ว่าสื่อมวลชนจะช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับนักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่ตนเองมีความสนิทสนมด้วยเป็นพิเศษ แต่ก็เฉพาะในกรณีที่เป็น "ชาวดี" ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หรือไม่มีผลกระทบในทางลบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่หากนักการเมืองท่านนั้นทุจริต หรือมีความไม่ชอบมาพากลเกิดขึ้นในด้านใดด้านหนึ่ง สื่อมวลชนก็พร้อมที่จะตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่หลีกเลี่ยงนักการเมืองท่านนั้นเพียงเพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอในบทที่ 4 ที่ผ่านมามาว่า สื่อมวลชน ก็ได้นำเสนอชื่อเสียงเชิงลบให้กับนางปวีณา และดร.พิจิตต์ ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นนักการเมืองที่มีความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชนเช่นกัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "การใช้สื่อมวลชนสร้างชื่อเสียงของนักการเมือง" ขึ้นนี้มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลหลายส่วนด้วยกัน กล่าวคือ

1. ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาข้อมูลที่เป็นหลักฐานการใช้สื่อมวลชนในส่วนของสตรีป้าว และ วัดทัศนชาวดักรบ เนื่องจากสถานีโทรทัศน์บางช่องไม่ได้จัดเก็บข้อมูลส่วนนี้ไว้ และบางช่องไม่สะดวกที่จะสืบค้นข้อมูลส่วนนี้ให้ ผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลในส่วนของสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ และการสัมภาษณ์เจาะลึกเพิ่มมากขึ้น

2. ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยไม่ได้รับความร่วมมือจาก นักการเมืองกรณีศึกษา เนื่องจากทั้ง 2 ท่าน และทีมงานไม่แน่ใจในหัวข้อวิจัย และเกรงว่า ผลการวิจัยอาจจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงได้ ผู้วิจัยจึงได้รับข้อมูลในส่วนนี้ไม่ครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทีมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อมวลชน และการสร้างชื่อเสียงของ นักการเมืองทั้ง 2 ท่านเพิ่มเติมจากที่ระบุไว้ในบทที่ 3 นอกจากนี้ ยังศึกษาข้อมูลที่เป็นการให้ สัมภาษณ์ในนิตยสารต่าง ๆ อีกด้วย

3. สื่อมวลชนที่ผู้วิจัยต้องสัมภาษณ์ตามที่ระบุไว้ในบทที่ 3 นั้น ปรากฏว่า บางท่านไม่ได้ เกี่ยวข้องกับนักการเมืองกรณีศึกษา และบางท่านไม่มีเวลาว่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลงผู้ให้ สัมภาษณ์ที่เป็นสื่อมวลชนบางท่าน

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นสื่อมวลชนบางท่านไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์วิจารณ์มากนัก โดยเฉพาะประเด็นในเชิงลบ เพราะบางท่านไม่รู้จักผู้วิจัยมาก่อน จึงเกรงว่าการให้ สัมภาษณ์อาจจะมีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน ความสัมพันธ์ที่มีต่อนักการเมือง และความสัมพันธ์ที่มีต่อสื่อมวลชนด้วยตนเอง

ผู้วิจัยหาทางแก้ข้อจำกัดนี้ โดยการติดต่อเพื่อนสื่อมวลชนที่สนิทสนมกับผู้วิจัยตั้งแต่ผู้วิจัย เป็นผู้สื่อข่าว เพื่อใช้ความสัมพันธ์สานต่อไปยังสื่อมวลชนที่รู้จักกันกับเพื่อนของผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบ ในสายงานที่เกี่ยวข้องกับนางปวีณา และดร.พิจิตต ประกอบกับเพิ่มจำนวนสื่อมวลชนให้ ครอบคลุมสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง และหนังสือพิมพ์รายวันทุกฉบับที่ศึกษา (ยกเว้นหนังสือพิมพ์ธุรกิจ) ซึ่งทำให้ได้รับข้อมูลที่หลากหลาย และน่าสนใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะนักรการเมืองและทีมงาน

นักรการเมืองสามารถใช้สื่อมวลชนเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงาน และสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองได้ แต่สิ่งหนึ่งที่นักรการเมืองต้องตระหนัก คือ ความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่มุ่งหวังแต่ชื่อเสียง และความก้าวหน้าทางการเมืองของตนเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นการสร้างกิจกรรมแต่ละครั้ง จึงควรคำนึงถึงเนื้อหา และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นให้ตกอยู่กับสาธารณชนด้วย

ข้อเสนอแนะสื่อมวลชน

สื่อมวลชนต้องตระหนักถึงบทบาท และหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งพยายามรักษาเส้นแบ่งระหว่างการเป็นผู้สื่อข่าวกับแหล่งข่าวไว้ให้ดี ไม่ก้าวล้ำเข้าไปจนไม่รู้ถึงความเหมาะสม เพราะความสัมพันธ์ที่มากเกินไปอาจจะมีผลต่อความเป็นกลางในการนำเสนอชื่อเสียงให้กับนักรการเมือง และอาจทำให้สื่อซึ่งเป็นของมวลชน กลายเป็นสื่อของนักรการเมืองเฉพาะบุคคลไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ศึกษาการใช้สื่อมวลชนของนักรการเมืองที่พยายามสร้างชื่อเสียงของตนเองในรูปแบบ และลักษณะเดียวกันกับนางปวีณา และดร.พิจิตต
2. ศึกษาการใช้สื่อมวลชนของนักรการเมืองที่พยายามสร้างชื่อเสียงของตนเองในรูปแบบ และลักษณะที่แตกต่างจากนางปวีณา และดร.พิจิตต
3. ศึกษาการใช้สื่อมวลชนของบุคคลที่ก่อนเข้าสู่เส้นทางการเมืองเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง แต่เมื่อเป็นนักรการเมืองแล้วกลับไม่สามารถสร้างชื่อเสียงในเส้นทางการเมืองได้ เช่น กลุ่มนักรการเมืองที่เป็นอดีตสื่อมวลชน